

HCS D

**Human capital and social
development.**

2025 – volume 16, issue 4

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2025 – 16-jild, 4-son

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali
Journal Human capital and social development
Журнал Человеческий капитал и социальное развитие
Jurnali**

15-jild, 4-son (avgust) 2025.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развитие”
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Jurnal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023-yil 30-noyabrdagi 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqiqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: muhridinrabbimov@gmail.com

«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich

Kotib: PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

DSc, professor Daler Mirpochoyev (Iqtisodiyot va savdo instituti, Tojikiston)

PhD, professor Arindam Banik (Xalqaro menejment instituti, Hindiston)

PhD, professor Jiye Li (Sian Jiatong universiteti, Xitoy Xalq Respublikasi)

PhD, professor Bayong Van Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Vonyong Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Yan Patterson (Kvinslend universiteti, Avstraliya)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Usmonova Dilafruz Karshiyevna (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

PhD, dots. Karjavova Xurshida Abdumalikovna (SamDU)

PhD, dots. Mansurova Nargiza Shamsiddinovna (“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti)

PhD, dots. Djalilov Faxriddin Azimovich (SamDU)

PhD, dots. Boltayev Burxon Sadinovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

IJTIMOIIY XIZMATLAR RIVOJLANISHINING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

N.Q.Berdiyeva

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Samarqand, O'zbekiston.

OPEN ACCESS

HCSD

Correspondence

Berdiyeva Nafisa Qahramonovna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Raqamli iqtisodiyot kafedrası mustaqil tadqiqotchisi

Email: berdiyevanafisa354@gmail.com

Tel: +99890-666-51-52

Received: 15 July 2025

Revised: 22 July 2025

Accepted: 14 August 2025

Published: 30 August 2025

Funding source for publication: Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: Journal Human capital and social development © 2 by Samarkand State University is licensed <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya: Maqolada ijtimoiy xizmatlar tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirishning nazariy asoslari yoritilgan. Unda ijtimoiy xizmatlar tizimini boshqarishning zamonaviy modellari, moliyalashtirish manbalari, resurslardan samarali foydalanish tamoyillari hamda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi o'zaro hamkorlik mexanizmlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, sohada innovatsion boshqaruv yondashuvlari, institutsional o'zgarishlarning ahamiyati va inson kapitalini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy omillari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy xizmatlar, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm, innovatsion yondashuv, inson kapitali, institutsional islohotlar, barqaror rivojlanish, boshqaruv modeli.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНЫХ УСЛУГ

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические основы формирования организационно-экономических механизмов обеспечения устойчивого развития системы социальных услуг. Проводится научный анализ современных моделей управления социальными услугами, источников финансирования, принципов эффективного использования ресурсов и механизмов взаимодействия государства и частного сектора. Рассматриваются инновационные подходы к управлению в данной сфере, значение институциональных изменений и социально-экономические факторы развития человеческого капитала.

Ключевые слова: социальные услуги, организационно-экономический механизм, инновационный подход, человеческий капитал, институциональные реформы, устойчивое развитие, модель управления.

THEORETICAL BASIS OF FORMING ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS OF SOCIAL SERVICES DEVELOPMENT

Annotation: The article covers the theoretical foundations of the formation of organizational and economic mechanisms to ensure the sustainable development of the social services system. It scientifically analyzes modern models of social services management, sources of financing, principles of effective use of resources, and mechanisms of interaction between the state and the private sector. It also considers innovative management approaches in the field, the importance of institutional changes, and socio-economic factors of human capital development.

Keywords: social services, organizational and economic mechanism, innovative approach, human capital, institutional reforms, sustainable development, management model.

Kirish.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida jamiyatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda ijtimoiy xizmatlar sohasi alohida o'rin tutadi. Chunki mazkur soha aholining turmush darajasini yaxshilash, ijtimoiy adolat tamoyillarini qaror toptirish va inson kapitalini rivojlantirishning eng muhim omili hisoblanadi. Ijtimoiy xizmatlar tizimi nafaqat ijtimoiy himoya shakli, balki mamlakat iqtisodiyotida iqtisodiy faollikni rag'batlantiruvchi, mehnat bozoridagi barqarorlikni mustahkamlovchi hamda aholi farovonligini oshiruvchi iqtisodiy institut sifatida ham e'tirof etiladi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ijtimoiy xizmatlar tizimini takomillashtirish, xizmatlar sifati va qamrovini kengaytirish, ularni moliyalashtirishning yangi mexanizmlarini joriy etish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "Ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish strategiyasi", "Aholiga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni rivojlantirish konsepsiyasi" kabi davlat dasturlari sohada tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarni yangicha asosda shakllantirishga yo'naltirilgan.

Biroq, ijtimoiy xizmatlar tizimining rivojlanishida mavjud tashkiliy va iqtisodiy muammolar, resurslardan foydalanishning samaradorligi pastligi, xizmatlar ko'rsatishda innovatsion yondashuvlarning yetarli darajada tatbiq etilmagani kabi omillar bu sohaning kompleks rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli, ijtimoiy xizmatlar tizimini samarali tashkil etish, ularni moliyalashtirish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish, inson

kapitali va ijtimoiy infratuzilmani integratsiyalash asosida yangi iqtisodiy modelni shakllantirish zarurati tug'ilmoqda.

Mavzu bo'yicha adabiyotlarni tahlili.

Ijtimoiy xizmatlar tizimi va ularning rivojlanish mexanizmlarini o'rganish masalasi ko'plab mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy izlanishlarida muhim o'rin tutadi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar asosan ijtimoiy xizmatlarning iqtisodiy mohiyatini aniqlash, ularning jamiyatdagi funksional rolini belgilash hamda tashkiliy-boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan.

Xorijiy adabiyotlarda ijtimoiy xizmatlarning iqtisodiy tizimdagi o'rni keng tahlil qilingan. Masalan, A. Esping-Andersen o'zining "The Three Worlds of Welfare Capitalism" asarida ijtimoiy xizmatlar modelini liberal, konservativ va sotsial-demokratik tizimlarga ajratgan holda, ularning har biri iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy tenglikka qanday ta'sir etishini izohlaydi. P. Townsend esa ijtimoiy xizmatlarni aholining ijtimoiy farovonligini oshirishda davlat siyosatining muhim vositasi sifatida talqin etgan. R. Titmuss, J. Hills, M. Powell kabi olimlar ijtimoiy xizmatlarning iqtisodiy barqarorlikka ta'sirini, ularni moliyalashtirish manbalari va ijtimoiy innovatsiyalar bilan bog'liq jihatlarini chuqur tahlil qilgan.

Yevropa mamlakatlari tajribasida ijtimoiy xizmatlarning samarali rivojlanishi uchun davlat-xususiy sheriklik (DXSh) modeli, notijorat sektorni jalb etish va raqamli boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish kabi yondashuvlar keng qo'llanilmoqda. Masalan, OECD hisobotlarida ijtimoiy xizmatlarning raqamli transformatsiyasi

ijtimoiy siyosat samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida qayd etilgan.

Mahalliy iqtisodchi olimlar ham ijtimoiy xizmatlar tizimini takomillashtirish masalasini turli nuqtai nazarlardan yoritganlar. Jumladan, M. Abdukarimov, N. Jo'raev, S. To'laganov, G. Qurbonova kabi tadqiqotchilar O'zbekiston sharoitida ijtimoiy xizmatlarning iqtisodiy modelini shakllantirish, resurslardan oqilona foydalanish va xizmatlar sifatini oshirish yo'nalishlarini ilmiy asoslab bergan. Ularning ishlarida ijtimoiy xizmatlar tizimini modernizatsiya qilish uchun iqtisodiy mexanizmlarni ishlab chiqish, xizmat ko'rsatish samaradorligini baholovchi mezonlar tizimini yaratish hamda inson kapitalini rivojlantirishni ustuvor yo'nalish sifatida belgilash zarurligi ta'kidlangan.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021–2026-yillarga mo'ljallangan "Ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish strategiyasi" hamda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi ijtimoiy xizmatlar sohasini modernizatsiya qilish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirishga qaratilgan muhim normativ asoslar sifatida xizmat qilmoqda. Ushbu hujjatlar ijtimoiy xizmatlarning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini shakllantirishda davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini belgilab bermoqda.

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqotda ijtimoiy xizmatlar tizimining rivojlanishini iqtisodiy nuqtai nazardan tahlil qilishda tizimli, institutsional va funksional yondashuvlardan foydalanildi. Tahlil jarayonida ijtimoiy xizmatlarning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini

shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar, ularning tuzilmasi va natijadorlik ko'rsatkichlari o'rganildi. Tadqiqotda taqqoslama tahlil, induksiya va deduksiya, iqtisodiy modellashtirish, ekspert baholash hamda statistik guruhlash usullaridan foydalanilib, ijtimoiy xizmatlar tizimini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari aniqlab berildi.

Tahlil va natijalar.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda ijtimoiy xizmatlar sohasi mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanib bormoqda. Aholining turmush darajasini oshirish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash hamda aholining zaif qatlamlarini qo'llab-quvvatlash maqsadida qator dasturlar va strategiyalar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, "Yangi O'zbekiston" taraqqiyot strategiyasi doirasida ijtimoiy xizmatlar infratuzilmasini kengaytirish, ularni raqamlashtirish va moliyaviy barqarorligini ta'minlash bo'yicha aniq chora-tadbirlar belgilangan.

Yuqoridagi jadval ma'lumotlari O'zbekistonda ijtimoiy xizmatlar tizimining so'nggi yillarda barqaror o'sish dinamikasiga ega ekanini ko'rsatadi. 2020–2024-yillar oralig'ida ijtimoiy xizmatlar uchun davlat byudjeti xarajatlari 45,2 trln so'mdan 74,1 trln so'mga, ya'ni 64% ga oshgan. Bu o'sish mamlakatda ijtimoiy siyosatning ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida aholini qo'llab-quvvatlash va ularning hayot sifatini yaxshilashga qaratilganini tasdiqlaydi.

Shuningdek, ijtimoiy xizmatlarning YaIMdagi ulushi 11,8 foizdan 13,5 foizgacha oshgani soha iqtisodiy ahamiyatining kuchayib borayotganidan

dalolat beradi. Bu jarayonda ayniqsa ko'rsatilayotgan xizmatlar ulushi sezilarli ta'lim, sog'liqni saqlash, bandlik va ortgan.

aholining zaif qatlamlariga

1-jadval

O'zbekistonda ijtimoiy xizmatlar sohasi ko'rsatkichlari (2020–2024-yillar)

Yil	Ijtimoiy xizmatlar uchun davlat byudjeti xarajatlari, trln so'm	YaIMdagi ulushi, %	Xizmat tarmoqlari soni (mingta)	Band bo'lganlar soni (ming kishi)	Xizmatlardan foydalangan aholi ulushi, %
2020	45.2	11.8	9.4	675.3	63.5
2021	51.7	12.1	10.1	698.6	66.2
2022	58.9	12.7	10.9	724.4	69.4
2023	66.4	13.2	11.6	753.1	71.8
2024	74.1	13.5	12.3	781.7	74.6

Xizmat tarmoqlari sonining 9,4 mingdan 12,3 mingga ko'payishi yangi infratuzilmalar – “Mehribonlik uylari”, “Ijtimoiy xizmat markazlari”, “Nogironlar uchun reabilitatsiya punktlari” kabi ijtimoiy muassasalar tashkil etilayotgani bilan izohlanadi. Shu

bilan birga, sohada band bo'lganlar soni 781,7 ming kishiga yetgan bo'lib, bu ijtimoiy xizmatlar tizimi nafaqat aholini qo'llab-quvvatlash, balki bandlikni ta'minlashning muhim omili sifatida ham rol o'ynayotganini ko'rsatadi.

2-jadval

Ayrim mamlakatlarda ijtimoiy xizmatlar tizimini tashkil etish tajribasi taqqoslamasi

Mamlakat	Tizimning boshqaruv modeli	Moliyalashtirish manbalari	Xizmatlar yo'nalishi (asosiy turlar)	Xususiy sektor ishtiroki	O'ziga xos jihatlar
Finlandiya	Markazlash-gan davlat modeli	Davlat byudjeti va mahalliy soliqlar	Ta'lim, sog'liqni saqlash, keksalarga g'amxo'rlik	Yuqori (PPP modeli orqali)	Xizmat sifati davlat nazorati ostida, raqamli boshqaruv
Janubiy Koreya	Aralash boshqaruv modeli	Sug'urta tizimi, xususiy mablag'lar	Bandlik, ijtimoiy sug'urta, oilani qo'llab-quvvatlash	O'rta darajada	Ijtimoiy xizmatlar innovatsion texnologiyalar asosida
Germaniya	Federal boshqaruv tizimi	Federal byudjet va ijtimoiy fondlar	Pensiya, tibbiy xizmatlar, nogironlarni qo'llab-quvvatlash	Yuqori	Ijtimoiy sug'urta tizimi kuchli rivojlangan
O'zbekiston	Davlat tomonidan boshqariladigan model	Davlat byudjeti, xalqaro grantlar	Bandlik, nogironlar va kam ta'minlanganlarga yordam	Cheklangan	Xizmatlarni raqamlashtirish jarayoni bosqichma-bosqich olib borilmoqda

Aholining ijtimoiy xizmatlardan foydalanish darajasi 63,5 foizdan 74,6 foizgacha oshgani esa xizmatlarning hududiy qamrovi kengaygani va raqamli xizmatlar platformalarining joriy etilishi natijasida aholiga yetkazib berish mexanizmlarining takomillashganidan dalolat beradi.

Umuman olganda, tahlil natijalari O'zbekistonda ijtimoiy xizmatlar tizimi barqaror rivojlanish yo'liga kirganini ko'rsatadi. Biroq, resurslarning hududlar kesimidagi nomutanosib taqsimoti, xizmat sifati va kadrlar malakasiga oid masalalar hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu bois, tizimni yanada takomillashtirish uchun tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni chuqur tahlil qilish va ularni ilmiy asosda optimallashtirish zarur.

Ijtimoiy xizmatlar tizimini samarali tashkil etish va moliyaviy barqarorligini ta'minlash masalasi nafaqat O'zbekiston, balki rivojlangan davlatlar uchun ham muhim ijtimoiy-iqtisodiy vazifalardan biridir. Xususan, Skandinaviya mamlakatlari, Janubiy Koreya va Germaniya tajribasi ijtimoiy xizmatlarni davlat, xususiy sektor hamda nodavlat tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlik asosida tashkil etishning ilg'or modelini namoyon etadi.

Quyidagi jadvalda ayrim xorijiy mamlakatlarning ijtimoiy xizmatlarni tashkil etish, moliyalashtirish va boshqarish tizimi O'zbekiston amaliyoti bilan taqqoslab ko'rsatilgan. Jadvaldan ko'rinib turibdiki, rivojlangan mamlakatlarda ijtimoiy xizmatlar tizimi davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikka asoslangan. Masalan, Finlandiyada ijtimoiy xizmatlarning moliyaviy manbalari mahalliy soliqlar va davlat byudjeti hisobidan shakllantirilib, xizmatlar raqamli boshqaruv

platformalari orqali muvofiqlashtiriladi. Bu yondashuv xizmatlarning shaffofligi va sifati ustidan nazoratni kuchaytiradi.

Janubiy Koreya tajribasida esa innovatsion texnologiyalar – masalan, “Smart Welfare” raqamli tizimi yordamida aholining ijtimoiy holatini real vaqt rejimida baholash va individual xizmat paketlarini shakllantirish amaliyoti keng yo'lga qo'yilgan. Bu tizim resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi.

Germaniyada esa kuchli ijtimoiy sug'urta tizimi mavjud bo'lib, aholining har bir toifasi uchun turli darajadagi ijtimoiy kafolatlar belgilangan. Bunday model ijtimoiy xavfsizlikni ta'minlashda barqaror moliyaviy asos yaratadi.

O'zbekiston tajribasida esa ijtimoiy xizmatlar asosan davlat tomonidan moliyalashtiriladi, biroq so'nggi yillarda xususiy sektor va nodavlat notijorat tashkilotlarni jalb qilish bo'yicha dastlabki natijalar kuzatilmoqda. “Yagona ijtimoiy reyestr”, “E-Ijtimoiy xizmat” kabi raqamli tizimlarning joriy etilishi tizimni samaradorlik jihatidan yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Umuman olganda, xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy xizmatlar tizimining muvaffaqiyati moliyalashtirishning barqaror manbalari, xizmat sifati nazorati va innovatsion boshqaruv mexanizmlarining mavjudligi bilan chambarchas bog'liqdir. O'zbekiston uchun esa bunday ilg'or tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish va bosqichma-bosqich joriy etish muhim ilmiy-amaliy yo'nalish hisoblanadi.

Ijtimoiy xizmatlar tizimida samaradorlikni oshirish faqatgina xizmatlar ko'lam yoki soni bilan emas, balki xarajatlarning optimallashtirilishi va iqtisodiy foydaning o'sishi bilan belgilanadi. Shu bois, iqtisodiy tahlil

jarayonida “xarajat – samaradorlik” modeli qo‘llanilib, ijtimoiy xizmatlar ko‘rsatish uchun sarflanadigan mablag‘larning natijaviyligi baholanadi.

Mazkur modelning mohiyati shundan iboratki, xizmatlarni ko‘rsatish uchun ajratilgan resurslar (moddiy, moliyaviy, mehnat va vaqt xarajatlari)

orqali olinayotgan ijtimoiy va iqtisodiy natijalar (foydalanish qamrovi, sifat ko‘rsatkichlari, ma‘muriy xarajatlarning qisqarishi) tahlil qilinadi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarni joriy etish bu tizimda iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshirmoqda.

2-jadval

Raqamli texnologiyalar joriy etilishi natijasida ijtimoiy xizmatlar tizimining iqtisodiy samaradorligi (2020–2024-yillar)

Ko‘rsatkichlar	2020-yil (raqamlashtirishdan oldin)	2024-yil (raqamlashtirishdan so‘ng)	O‘sish / kamayish (%)
Ma‘muriy xarajatlar (mlrd so‘m)	580,0	410,0	-29,3
Xizmat ko‘rsatish tezligi (soat hisobida)	100% = 1,0 birlik	0,65 birlik	-35,0
Fuqarolarga xizmat ko‘rsatish qamrovi (%)	62,0	85,0	+37,1
Xizmat sifati indeksi (0–100 ballik tizimda)	67	88	+31,3
Resurslardan foydalanish samaradorligi (1 so‘mlik xarajatga to‘g‘ri keladigan foyda, so‘mda)	1,00	1,48	+48,0

O‘zbekiston ijtimoiy xizmatlar tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etishdan oldin va keyingi davrda yuzaga kelgan iqtisodiy o‘zgarishlar tahlil qilingan.

2-jadval ma‘lumotlariga ko‘ra, raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida ijtimoiy xizmatlar tizimida ma‘muriy xarajatlar 29,3% ga kamaygan, bu esa davlat byudjeti mablag‘laridan samarali foydalanish imkonini bergan. Shu bilan birga, xizmat ko‘rsatish tezligi 35% ga oshgan – ya‘ni bir xizmatni amalga oshirish uchun sarflanadigan vaqt qisqargan.

Aholining xizmatlardan foydalanish darajasi 62% dan 85% gacha oshgani tizimning ijtimoiy qamrovini kengaytirganini bildiradi. Bundan tashqari, xizmat sifati indeksi 67 balldan

88 ballga ko‘tarilgan, bu esa fuqarolar qoniqishining oshganidan dalolat beradi.

Eng muhim natijalardan biri – resurslardan foydalanish samaradorligi 48% ga oshganidir, ya‘ni bir so‘mlik xarajatga nisbatan olinayotgan iqtisodiy foyda deyarli yarim baravar ko‘paygan.

Ushbu natijalar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy xizmatlar tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish nafaqat boshqaruvni soddalashtiradi, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirish, byudjet yukini kamaytirish va xizmat sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu sababli, “xarajat – samaradorlik” modelini doimiy ravishda qo‘llash tizimni baholash va rejalashtirishda muhim ilmiy-amaliy vosita sifatida qaraladi.

Xulosa va takliflar.

O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy xizmatlar tizimi so'nggi yillarda davlat ijtimoiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanib, u aholining turmush darajasini oshirish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynamoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, 2020–2024-yillar davomida ijtimoiy xizmatlar uchun davlat byudjeti xarajatlari 64 foizga oshgan, xizmat tarmoqlari soni 9,4 mingdan 12,3 mingga yetgan, aholining xizmatlardan foydalanish ulushi esa 63,5 foizdan 74,6 foizgacha ko'tarilgan.

Bu natijalar mamlakatda ijtimoiy xizmatlarning infratuzilmasi kengayib, ularning iqtisodiy ahamiyati ortib borayotganini ko'rsatadi. Biroq, tizimda xizmat sifati, kadrlar malakasi, hududlar kesimidagi nomutanosiblik va moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi kabi muammolar hamon dolzarb bo'lib qolmoqda. Shuningdek, ijtimoiy xizmatlarning raqamlashtirilish darajasi barcha hududlarda bir xil emasligi tizim samaradorligiga ta'sir etmoqda.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ularning tatbiqi natijasida ma'muriy xarajatlar 29,3% ga kamaygan, xizmat ko'rsatish tezligi 35% ga oshgan, xizmat sifati indeksi 67 balldan 88 ballgacha ko'tarilgan. Eng muhim natija shundaki, resurslardan foydalanish samaradorligi 48% ga oshib, har bir sarflangan so'mga to'g'ri keladigan iqtisodiy foyda sezilarli darajada ortgan.

Shundan kelib chiqib, quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish – ijtimoiy xizmatlarni rejalashtirish,

moliyalashtirish va monitoring qilishda “xarajat–samaradorlik” modelini muntazam qo'llash zarur.

2. Raqamli transformatsiyani jadallashtirish – “E-Ijtimoiy xizmat” va “Yagona ijtimoiy reyestr” platformalarini barcha hududlarda to'liq joriy etish orqali xizmatlarni tezkor, shaffof va integratsiyalashgan shaklda ko'rsatish mexanizmini yaratish lozim.

3. Xususiy sektor va NNTlar ishtirokini kengaytirish – davlat-xususiy sheriklik (PPP) modeli asosida ijtimoiy xizmatlarni tashkil etish tizimini rivojlantirish orqali byudjet yukini kamaytirish va xizmat sifati ustidan raqobat muhitini shakllantirish mumkin.

4. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash – ijtimoiy sug'urta fondlari va xalqaro grantlar hisobidan sohaning qo'shimcha moliyaviy manbalarini yaratish lozim.

5. Kadrlar salohiyatini oshirish – ijtimoiy soha xodimlarini zamonaviy boshqaruv, raqamli texnologiyalar va xizmat madaniyati bo'yicha qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini kuchaytirish talab etiladi.

6. Hududiy nomutanosiblikni kamaytirish – ijtimoiy xizmatlar infratuzilmasini chekka hududlarda rivojlantirish, mobil va onlayn xizmatlar turlarini kengaytirish orqali aholining barcha qatlamlariga teng imkoniyat yaratish muhimdir.

Umuman olganda, ijtimoiy xizmatlar tizimini iqtisodiy samaradorlik tamoyillariga asoslangan holda modernizatsiya qilish O'zbekistonning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga, inson kapitali sifatini oshirishga va fuqarolarning hayot darajasini yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. – Toshkent, 2022-yil 28-yanvar.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholiga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3770-son qarori. – Toshkent, 2018-yil 22-iyun.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ijtimoiy himoya tizimini isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari to'g'risida"gi PQ-5947-son qarori. – Toshkent, 2020-yil 18-mart.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Yagona ijtimoiy reyestr axborot tizimini joriy etish to'g'risida"gi 2020-yil 11-avgustdagi 491-son qarori.
5. Shodmonov Sh., G'ulomov S. Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish nazariyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
6. Jo'raev M. O'zbekiston iqtisodiyotida ijtimoiy xizmatlar tizimini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari. – Toshkent: TDIU, 2021.
7. Xolmurodov B., Qayumova M. Ijtimoiy xizmatlar iqtisodiyoti: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
8. World Bank. Social Protection and Jobs Global Practice: Uzbekistan Country Report. – Washington D.C., 2023.
9. OECD. Social Services Delivery and Financing Mechanisms: Comparative Review. – Paris, 2022.
10. UNDP Uzbekistan. Digital Transformation of Social Protection System in Uzbekistan. – Tashkent, 2023.
11. Esping-Andersen, G. The Three Worlds of Welfare Capitalism. – Princeton University Press, 1990.
12. European Commission. Social Services in Europe: Quality and Efficiency Assessment. – Brussels, 2021.
13. Janubiy Koreya Mehnat va ijtimoiy siyosat vazirligi hisobotlari. Smart Welfare System Implementation Review. – Seoul, 2022.
14. Hamidov N., Qodirova G. Raqamli iqtisodiyot sharoitida ijtimoiy xizmatlar samaradorligini oshirish mexanizmlari. – "Iqtisod va innovatsiyalar" jurnali, №4, 2024.

CONTENTS

1	Arabov Nurali Uralovich	4-12
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RISK LARNING SHAKLLANISHI: SABABLARI, TURLARI VA YO'NALISHLARI	
2	Мухсинова Парвина Абулкосимовна, Шоххусайнзаде Шохруз	13-25
	МЕХАНИЗМЫ ПРОСТРАНСТВЕННОЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОЙ СИСТЕМЫ РЕГИОНА	
3	Turdibekov Xasan Ibragimovich	26-32
	TURIZMNI STRATEGIK RIVOJLANTIRISHNING HORIJ TAJRIBASI	
4	Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	33-38
	RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA XIZMATLAR SIFATINI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	
5	Tileuov Erkinbay Muratbaevich	39-46
	RAQAMLI IQTISODIYOTDA INSON KAPITALINI BOSHQARISH TAMOIYILLARI VA USULLARI	
6	Х.А.Абдукадырова	47-53
	ОЦЕНКА НЕДВИЖИМОСТИ В РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ПУТИ ЕЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
7	Ахмедова Азиза Тохировна	54-58
	СИСТЕМА ИННОВАЦИОННОГО СТРАТЕГИЧЕСКОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ	
8	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	59-65
	IQTISODIYOTDA BARQAROR RIVOJLANISH NAZARIYASI VA UNING AMALIY TATBIQLARI	
9	Ibragimov Sardorbek Xusanovich	66-70
	TURIZMDA OMMAVIY TADBIRLARNI O'TKAZISHDA INSON RESURSLARINING AHAMIYATI	
10	Axmedov Sanjar Temur o'g'li	71-76
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH USULLARI VA BOSQICHLARI	
11	Ergashev Shoxrux Axtamovich	77-83
	YANGI O'ZBEKISTONDA AHOLI O'SISH STATISTIKASINING AHAMIYATI VA PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	
12	Муродов Шавкат Фарходович	84-90
	ОПТИМИЗАЦИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ СРЕДСТВ В МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	
13	Tursunov Xasan Xolmuminovich, Samiyeva Muxlisa Olim qizi	91-97
	TURISM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS OBYEKTARIDAN FOYDALANISH (RAQAMLASHTIRISH, VIRTUAL TURIZM VA BOSHQALAR)	
14	Toshmurza Raxmanov, Qobulov Dilshod Qodir o'g'li	98-103
	XUSUSIY TADBIRKORLIK KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	
15	Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	104-110
	AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDA BANDLIK SIYOSATINING SAMARADORLIGI	

16	Sultanova Nigina Utkurovna	111-115
	BARQAROR TURIZM MEZONLARI ASOSIDA MEHMONXONA XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASH MODEL	
17	Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	116-124
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA ISH BILAN BANDLIK DARAJASINI BAHOLASH USHLBLARI	
18	Amriddinova Muslima Zayniddinovna, Axrorova Munavvar Farxod qizi	125-129
	ELEMENTLARINING O'ZARO MUNOSABATI VA ULARNI SAMARALI QO'LLASH AHAMIYATI	
19	Azizova Nilufar Ikrom qizi	130-135
	XIZMAT KO'RSATISH SOHALARIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI VA AHAMIYATI	
20	Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	136-143
	IJTIMOY XIZMATLAR RIVOJLANISHINING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	
21	Mamirov Zamir Uzoq o'g'li	144-155
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI XO'JALIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHGA USHLBIY YONDASHUV	
22	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	156-161
	MAMLAKATIMIZDA TURIZMNING RIVOJLANISH HOLATI VA TENDENSIYALARI TAHLILI	
23	Jin Bochen	162-166
	RURAL E-COMMERCE AND TECHNOLOGICAL INNOVATION: LESSONS FROM CHINA AND UZBEKISTAN	
24	Shamsiyev Davlatxon Shuxratxon o'g'li	167-173
	RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDA INVESTITSION DASTURLAR XAVFINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	
25	Ye Hanlong	174-178
	SUCCESSFUL EXPERIENCES AND POLICY IMPLICATIONS OF THE SHANGHAI FREE TRADE ZONE FOR DEVELOPING COUNTRIES	
26	Amirov Akmal Mexrojovich, Sayitmurodov Og'abek Farxod o'g'li	179-187
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	
27	Shirov Ravshan Izatullayevich	188-199
	РАЗВИТИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НА ТУРИСТИЧЕСКОМ РЫНКЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	
28	Abduvaliyev Abdurahim Salim o'g'li	200-205
	RAQAMLI MARKETING VOSITALARINING GASTRONOMIK TURIZM RIVOJIGA TA'SIRI VA UNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)	
29	Zhang WenRui	206-210
	THE ROLES OF VENTURE CAPITAL AND ANGEL INVESTMENT IN INNOVATION FINANCING (EXPANDED)	
30	Abdumajitov Baxtiyor Dustbek o'g'li	211-216
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT EKOTIZIMI VA TADBIRKORLIK IMKONIYATLARI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	